

OTROKOVE PRAVICE V SLOVENIJI

Irena Jager Aguis (ur.) in drugi: Otrokove pravice v Sloveniji od normativnih standardov do učinkovitega varstva, Zbornik ob 25-letnici Konvencije o otrokovih pravicah. Zbirka Mednarodno pravo, Fakulteta za družbene vede, Založba FDV, Ljubljana, in Ministrstvo za zunanje zadeve Republike Slovenije. Ljubljana 2014. 310 strani.

Decembra 2014 je izšel zbornik *Otrokove pravice v Sloveniji od normativnih standardov do učinkovitega varstva*, posvečen 25-letnici Konvencije o otrokovih pravicah.¹

V zborniku so ugledni avtorji, teoretiki in praktiki, vladni in nevladni strokovnjaki, predstavili svoje delovne in strokovne izkušnje s področja otrokovih pravic, njihovega urejanja, varstva in spremljanja v Republiki Sloveniji. Pri vpogledu v našo prakso in stanje na tem področju izhajajo iz mednarodno-pravnih temeljev varstva otrokovih pravic, predvsem Konvencije o otrokovih pravicah s svojimi protokoli. Obravnavajo slovensko ureditev na tem področju, ki temelji na mednarodnopravnih standardih, pri čemer se osredinijo na posamezne ožje vsebinske vidike problematike.

V uvodni predstavitvi je urednica zbornika Irena Jager Aguis podala osnovno informacijo o Konvenciji o otrokovih pravicah in njenem pomenu za varstvo otrokovih pravic, kot tudi o treh protokolih k tej konvenciji. Posebej poudari prizadevanja Slovenije za višanje standardov spoštovanja in varstva otrokovih pravic in njeno prepoznavnost na tem področju v mednarodnih organizacijah, kar vpliva na notranje normativne, politične in socialne standarde.

Knjiga je razdeljena na tri dele. Prvi del vsebuje prispevke, posvečene normativnim temeljem varstva otrokovih pravic, zlasti s Konvencijo o otrokovih pravicah, pregledom prakse Ustavnega sodišča Republike Slovenije in institucijami za spodbujanje zagotavljanja varstva otrokovih pravic. Avtorica prvega

¹ Besedilo knjige je v celoti na voljo na <www.mzz.gov.si/fileadmin/pageuploads/foto/1412/Otrokove_pravice_v_Sloveniji_book.pdf> (9. 4. 2015).

prispevka Alenka Šelih zgodovinsko oriše nastajanje Konvencije o otrokovih pravicah in navede dejavnike, ki so spodbudili njen nastanek. Po razčlembi temeljnih načel konvencije podrobno obdelala eno izmed njih, načelo največje koristi. Predstavi tudi slovensko ustavnopravno ureditev, ki opredeljuje otrokove pravice, in izbrano prakso Ustavnega sodišča s tega področja. Gre za poglobljen prispevek o najpomembnejših mednarodnopravnih standardih za varstvo otrokovih pravic in ureditvi teh standardov v slovenski ustavi, ki je podkrepljen z ustavnimi odločbami, v katerih je odločeno o konkretnih otrokovih pravicah.

Jerica Trefalt v drugem prispevku daje kronološki vpogled v pomembnejše odločitve Ustavnega sodišča Republike Slovenije s področja otrokovih pravic. Analizira odločbe, v kateri je to sodišče presojevalo člene ustave, ki neposredno določajo otrokove pravice, pa tudi tiste, v katerih je tehtalo ustavo in zakone, ki zadevajo otrokove pravice le posredno. Avtorica ugotavlja, da je glavno vodilo pri ustavni presoji otrokova korist, pri čemer ustavno sodišče upošteva tako pravice iz ustave, kot iz področnih mednarodnih pogodb, ki zavezujejo Republiko Slovenijo. Dodana vrednost prispevka je prav v tem, da so na enem mestu pregledno zbrane najpomembnejše odločbe ustavnega sodišča, ki zadevajo otrokove pravice. Navedeno bo nedvomno v pomoč vsakomur, ki se utegne ukvarjati z analizo stanja na področju varstva človekovih pravic v Sloveniji, saj lahko v omenjenem prispevku najde informacijo o praksi ustavnega sodišča kar zadeva konkretno otrokovo pravico.

Tone Dolčič v svojem prispevku opiše vlogo in delo Varuha človekovih pravic kot osrednje institucije v državi za varstvo otrokovih pravic. Osredini se na varuhovo delo v zvezi z njimi in predstavi skupino za otrokove pravice, ki deluje v okviru urada. Posebej razčleni delovna področja skupine, opozori na njene uspehe in tudi pomanjkljivosti ter prikaže varuhovo sodelovanje z različnimi institucijami v Sloveniji in tujini. Po avtorjevem mnenju je njegovo delovanje na splošni ravni prispevalo k priznanju otrokovih pravic, ki jih je treba spoštovati, in na konkretni ravni rešilo nezanemarljivo število prijav različnih kršitev.

Liana Kalčina, Majda Struc, Sara Geiger Smole in Alja Otavnik v svojem prispevku predstavijo nevladne organizacije, ki se ukvarjajo z otrokovimi pravicami, ter njihovo vlogo, medsebojne povezave in delo. Posebej se seznanimo s pionirskim delom Zveze prijateljev mladine Slovenije (ZPMS), ki je že pred sprejemom Konvencije o otrokovih pravicah opozarjala na otrokove pravice in dosegla njihovo vključitev v ustavo tedanje Socialistične republike Slovenije, si prizadevala za čimprejšnjo ratifikacijo konvencije v tedanji zvezni državi in za ustanovitev varuha otrokovih pravic. Seznanimo se tudi s pomenom in delovanjem nevladnih organizacij v Sloveniji glede na uresničevanje posamez-

nih otrokovih pravic, posebno z vlogo, delovanjem in poslanstvom Središča za zagovorništvo in informiranje o pravicah otrok in mladostnikov (Središče ZIPOM), novoustanovljene koalicije nevladnih organizacij. V drugem delu prispevka sta prikazana vpliv civilnodružbenih organizacij na položaj oziroma stanje otrokovih pravic pri nas in njihova vloga pri poročanju naše države Odboru za otrokove pravice.

Drugi del zbornika zajema nekatera aktualna področja varstva otrokovih pravic, na katerih je bila dopolnjena in nadgrajena Konvencija o otrokovih pravicah. Avtorji obravnavane vidike varstva umestijo tudi v slovenski prostor. V prvem prispevku Dominika Maver predstavi dve področji zaščite beguncev: začasno zatočišče in mednarodno zaščito, oboje v povezavi z zaščito otrok, in sicer od osamosvojitve Republike Slovenije do danes. Avtorica prikaže tudi vpliv prava Evropske unije, predvsem na postopke mednarodne zaščite mladoletnikov brez spremstva v Republiki Sloveniji.

Prispevek Vasilke Sancin je namenjen shematični predstavitvi mednarodno-pravnega normativnega in institucionalnega okvira zaščite otrok v oboroženih spopadih, vključno s poudarki na vlogi Slovenije in izpolnjevanju prevzetih obveznosti. Osrednja pozornost je na analizi, pomenu in oceni Izbirnega protokola h Konvenciji o otrokovih pravicah glede vključevanja otrok v oborožene spopade.

Lea Javornik Novak se je v svojem prispevku posvetila širšemu obsegu kršitev pravice do zaščite pred nasiljem – različnim oblikam zlorabe otrok in družinskega nasilja. Opozorila je, da je nasilje v družini poznano vsem družbenim ureditvam in pojasnjuje, da različni konteksti te družbene prakse ustvarjajo različne načine reševanja te problematike. Avtorica poudari pomemben prispevek Zakona o preprečevanju nasilja v družini k dvigu občutljivosti družbe za problem nasilja v družini in nasilja nad otroki, ki je vse dotlej veljal za intimno področje vsake družine, v katero nima nihče pravice posegati.

Anton Toni Klančnik v svojem prispevku zoži temo nasilja na spolno izkoriščanje in spolne zlorabe. Najprej predstavi zgodovinski prerez med sprejemom Konvencije o otrokovih pravicah in njenim izbirnim protokolom glede prodaje otrok, otroške prostitucije in otroške pornografije, oriše potrebo in pomen izpopolnitev konvencije ter spregovori o ureditvi področja na regionalni in mednarodni ravni s predstavitvijo pomembnejših mehanizmov in instrumentov za varstvo in pomoč otrok pred tovrstnimi zlorabami. V ta okvir umesti tudi Slovenijo in navede nekatere pravne vidike tega področja, vključno s tistimi, ki bi jih bilo treba še uvesti. Avtor obravnava tudi pojem »otroška«
pornografija«
ter v sklepnem delu prispevka razpravlja o sedanjih in prihodnjih

izzivih in dilemah uporabe interneta ter t. i. informacijsko-komunikacijskih tehnologij.

Zadnji prispevek v drugem delu knjige je posvečen tretjemu izbirnemu protokolu h Konvenciji o otrokovih pravicah glede postopka sporočanja kršitev. Eva Tomič, Anja Marija Arko in Nina Lenardič Purkart ponovno opozorijo na skoraj univerzalno uveljavitev konvencije, vendar donedavno odsotnost mehanizma za nadzor implementacijo t. i. pritožbenega postopka po konvenciji in navedejo razloge za to. V nadaljevanju podrobno predstavijo začetek in nadaljnji potek pobude za pripravo protokola, v katero je bila zalo močno vključena tudi slovenska diplomacija, ter natančen potek pogajanj za njegov sprejem. Prav tako podrobno je razložena vsebina protokola ter sam postopek s pritožbo in njegov cilj.

Zadnji, tretji del zbornika vsebuje besedila Konvencije o otrokovih pravicah in njenih treh protokolov. To so uradna besedila aktov, pri čemer je zaradi starejšega prevoda opravljena delna uredniška redakcija nekaterih izrazov v prevodu konvencije.

Zbornik je vsekakor koristen pripomoček za teoretike in praktike, ki se ukvarjajo s problematiko varstva otrokovih pravic v Sloveniji, saj vsebuje splošni pregled mednarodnopravnega varstva otrokovih pravic in slovensko ureditev na tem področju, s poudarkom na nekaterih specifičnih vidikih otrokovih pravic.

Morda bi bilo z vidika praktične uporabnosti koristno, če bi publikacija vsebovala bolj poglobljeno informacijo o tem, kakšna je ureditev otrokovih pravic v Sloveniji, zlasti v Zakonu o zakonski zvezi in družinskih razmerjih in številnih drugih področjih, kot sta na primer socialno varstvo ter vzgoja in izobraževanje, kot tudi procesne vidike uveljavljanja teh pravic. Iz vsebinskega vidika bi bilo zelo dobrodošlo, če bi bilo v zborniku poleg vseh posebnih področij, ki jih zadeva Konvencija o otrokovih pravicah in njeni protokoli, zajeto še kakšno posebno področje, ki zadeva otroke, kot je na primer varstvo otrok s posebnimi potrebami, katerih pravice omenjena konvencija ureja in ki so zelo občutljiva in ranljiva skupina otrok, katerim so posvečeni mednarodni pravni in drugi instrumenti, hkrati pa slovenska pravna ureditev, kljub nekaterim dobrim rešitvam, potrebuje ustrezno nadgradnjo.

Zbornik je vsekakor pomemben prispevek k ozaveščanju slovenske javnosti o pomenu Konvencije o otrokovih pravicah in njenih protokolov, še zlasti Tretjega izbirnega protokola k Konvenciji o otrokovih pravicah o postopku sporočanja kršitev, ki pod določenimi pogoji omogoča tudi posamezniku, da se obrne na Odbor Organizacije združenih narodov za otrokove pravice, če meni, da mu je pogodbenica Konvencije o otrokovih pravicah in tretjega izbirnega

protokola kršila katero izmed pravic iz konvencije. Ker Slovenija tretjega izbirnega protokola še ni ratificirala, predstavlja tudi zbornik svojevrsten opomnik o tem, da bi bilo treba pospešiti postopke za ratifikacijo tega protokola.

Jasna Murgel,
univerzitetna diplomirana pravnica, doktorica pravnih znanosti,
docentka za mednarodno pravo na
Doba Fakulteti za uporabne poslovne in družbene študije v Mariboru,
poslanka Državnega zbora RS

Prikaz knjige

UDK: 342.7-053.2(497.4)(049.3)

MURGEL, Jasna: Otrokove pravice v Sloveniji**Pravnik, Ljubljana 2015, let. 70 (132), št. 3-4**

Predstavljen je Zbornik Otrokove pravice v Sloveniji od normativnih standardov do učinkovitega varstva, ki je izšel ob 25-letnici Konvencije o otrokovih pravicah v založbi Založbe FDV in Ministrstva za zunanje zadeve Republike Slovenije decembra 2014. V zborniku je predstavljena Konvencija o otrokovih pravicah in njena implementacija v slovenskem pravnem sistemu, vključno s potrebo po ratifikaciji tretjega izbirnega protokola h Konvenciji o človekovih pravicah v Sloveniji.

Book Review

UDC: 342.7-053.2(497.4)(049.3)

MURGEL, Jasna: Children's Rights in Slovenia**Pravnik, Ljubljana 2015, Vol. 70 (132), Nos. 3-4**

Collection of papers The Rights of the Child in Slovenia, from the normative standards to efficient protection, was published on the 25th anniversary of the Convention of the Rights of the Child by the publishing house Založba FDV and the Ministry of Foreign Affairs of the Republic of Slovenia in December 2014. In the book the authors have presented the Convention on the Rights of the Child and its protocols as well as their implementation in the Slovenian legal system, including the ratification of the third optional protocol to the Convention on the Rights of the Child by the Republic of Slovenia.